

Obsah

Konec 1. sv. války	2
ČSR po roce 1918	2
Světová hospodářská krize	4
Nástup totalitních režimů	4
ČSR ve 30 letech 20. stol.	5
ČSR - druhá republika.....	6
2. světová válka	7
České země 1939 – 1945.....	9
Svět po 2. sv. válce.....	11
Poválečný vývoj v Československu	13
Oblasti největších krizí po 2. sv. válce	14

Konec 1. sv. války

v listopadu 1918 konec bojů - Německo a R-U prohrály
zabito 10 000 000 lidí, zraněno 20 000 000

- **R-U se rozpadlo**, vznik **nových států** – Polsko, ČSR, Rakousko, Maďarsko, Jugoslávie, Rumunsko
- **Turecko** se rozpadlo
- **Německo** svržena monarchie – nová republika
- **Rusko** - svržen car – komunistický totalitní režim

mírové dohody

- uzavřeny na zámku **Versailles** [versaj] - potvrdily změny hranic v Evropě (tzv. **versailleský systém**)
- **tvrdé vůči Německu** – ztratilo část území, omezení armády, muselo platit velké odškodné (reparace) = nenávisť Němců proti tomuto systému, toho **později využil Hitler**

založena **Společnost národů** - měla zabránit další válce a řešit konflikty mírovou cestou – nepovedlo se

hospodářství

- většina evropských států postižena válkou = hospodářský pokles
- světovou **hospodářskou velmocí** se staly **USA**
- v Tichomoří vzestup **Japonska**

1. Které 2 hlavní evropské státy nakonec 1. sv. válku prohrály?
2. Které nové státy vznikly na území Rakouska – Uherska?
3. Jaké změna nastala v Turecku?
4. Jaká změna nastala v Německu?
5. Jaká změna nastala v Rusku?
6. Kde probíhala mírová jednání?
7. Jak bylo mírovými smlouvami postiženo Německo?
8. Jaký hlavní úkol měla mít Společnost národů?
9. Který stát se stal světovou hospodářskou velmocí? Který stát se prosadil v Tichomoří?

ČSR po roce 1918

= tzv. **První republika (1918 – 1938)**

ČSR tvořily:

- české země = Čechy, Morava, Slezsko
- Slovensko
- Podkarpatská Rus (dnes součást Ukrajiny)

Hlavní **problém** – **mnoho národností** = spory mezi nimi

Celkem přibližně **13,5 miliónů** obyvatel

- Češi - 51 %
- Němci - 24 % - nechtěli žít v ČSR, chtěli se připojit k Rakousku, později k Německu

- Slováci – 15 % - nejdříve spokojeni, později chtěli stále větší samostatnost
- Maďaři – 6 %
- Poláci, Rusíni, Židé

Němci hlavně v pohraničí – **Sudety**

vznikly nové **státní symboly** - znak, vlajka, hymna
nová měna - koruna československá

demokratický stát, rovnost lidí zaručena ústavou

Politický systém – parlamentní demokracie = mnoho stran, svobodné volby, volební právo nově i ženy

- zákonodárná moc - Parlament = Národní shromáždění = **Poslanecká sněmovna + Senát**
- výkonná moc – **vláda a prezident**
- soudní moc – **nezávislé soudy**

Vládu tvořily **koalice více stran**, časté neshody – **politická nestabilita**
silný politický vliv měl **prezident T.G.M.**
1935 T.G.M. odstoupil, po něm **Edvard Beneš**

Zahraniční orientace

hlavní spojenec **Francie** – **smlouva o vojenské pomoci**

Malá dohoda = spojenecké smlouvy ČSR, Rumunska a Jugoslávie

Hospodářství

- **České země – vyspělý průmysl**
- **Slovensko a Podkarpatská Rus – chudé zemědělské země**
- ČSR i tak patřila mezi nejvyspělejší státy světa, velký vývoz výrobků

zpočátku **poválečná krize**, **pak** až do roku 1929 **hospodářský rozvoj**

- **těžký průmysl** – doly, hutě, významné strojírenství – Škoda Plzeň, Škoda Mladá Boleslav, Tatra, Praga, zbrojovky
- **lehký průmysl** – obuv (Baťa), textilní podniky, sklářství a keramika (porcelán)
- **zemědělství** – postupné zavádění mechanizace = efektivnější a levnější výroba, půdu vlastnili soukromí zemědělci

Společnost

lepší postavení žen – volební právo, pronikaly do mnoha povolání

volný čas – výlety a dovolené z měst na venkov, turistika, skauti, postupně i dovolené v zahraničí

zábava – kino, rozhlasové vysílání, divadlo

sport - - Sokol, sportovní kluby pro různé sporty

otázky:

1. Pro které období v československých dějinách se používá pojem První republika?
2. Kterých 5 zemí tvořilo Československou republiku?
3. Co byly Sudety?

4. Které hlavní národnosti žily na území ČSR v období První republiky?
5. Popiš politický systém v ČSR v období První republiky tj. hlavní mocenské orgány, jakým způsobem získávaly moc?
6. Kdo byl hlavní zahraniční spojenec ČSR?
7. Kteří dva prezidenti byli v úřadu v období První republiky?
8. Popiš hospodářství v různých částech ČSR.
9. Které oblasti těžkého průmyslu byly v ČSR nejvýznamnější? Napiš názvy některých významných podniků.
10. Které oblasti lehkého průmyslu byly v ČSR nejvýznamnější? Napiš názvy některých významných podniků.
11. Jak se postupně měnila úroveň zemědělství?

Světová hospodářská krize

- **Začátek - krach New Yorkské burzy r. 1929** = konec poválečného hospodářského růstu
- z USA se rozšířila **do celého světa**
- **pokles výroby** ve světě až o 40%, krize trvala 4 roky (1929 -1933) V ČSR se zpožděním 1932 - 1936
- **vysoká nezaměstnanost** = sociální nepokoje
- nespokojené obyvatelstvo = **vzrůst příznivců komunistických a fašistických stran**, které slibovaly vyřešení krize
- krize postupně **zmírněna státními zásahy** do ekonomiky = **státní zakázky pro podniky**, dohled nad bankami, sociální pomoc chudým obyvatelům

otázky:

1. Kdy a čím začala světová hospodářská krize, jak dlouho přibližně trvala?
2. Jaký byl její dopad na obyvatelstvo? Jakým způsobem ovlivnila politickou situaci v mnoha zemích?
3. Jakým způsobem byla nakonec krize postupně zmírněna?

Nástup totalitních režimů

Hospodářství

Nejdříve **poválečná krize**, pak nastalo **období hospodářského růstu** až do 1929, ukončené novou velkou hospodářskou krizí

Politika

- **Začíná nástup totalitních režimů** = využívají nespokojenosti obyvatel při **politických** nebo **hospodářských krizích**
- **totalitní režim** = politická skupina **úplně (=totálně) ovládne vedení státu** ve všech směrech – **komunismus** (Rusko), **fašismus** (Itálie, později Německo)

Fašismus

- Nabízí řešení – **vládu „pevné ruky“** = vše řídí **vůdce**, který má neomezenou moc (diktátor)
- **Potlačuje demokracii** – osobní svobody, svobodu tisku, volby
- odpůrci režimu věznění, popravování
- Zdůrazňuje **nacionalismus (rasismus)** = povyšuje jeden národ (rasu) nad druhé

1922 Itálie - **Mussolini**

1933 – Německo - **Hitler**

- program v knize **Mein Kampf** (můj boj)
- **Němci nadřazená (árijská) rasa** = mají právo ovládnout svět
- **antisemitismus** = nenávisť k Židům - postupné omezování jejich práv, zabavování majetku, později likvidace
- postupná likvidace i dalších méněcenných ras (Romové, Slované)

později se fašismus prosadil v mnoha zemích Evropy – Španělsko, Rakousko, Maďarsko a další

Komunismus

- Zatím pouze v **Rusku** - nový název **SSSR** (Svaz sovětských socialistických republik)
- po smrti Lenina v 1924 v čele **Stalin**, vládne jako **diktátor**, své odpůrce nechal zavřít nebo zavraždit
- **zestátnění hospodářství** = všechny podniky patří státu
- nucená **kolektivizace zemědělství** (= všichni musí vstoupit i s majetkem do zemědělských družstev) – pokles zemědělské produkce, hladomor
- milióny lidí jako nepřátelé režimu posílány do **pracovních táborů – gulagů**
- všechny finanční prostředky šly na **industrializaci** (výstavba těžkého průmyslu = doly, hutě, elektrárny, strojírenství) - nedostatek zboží a potravin pro lidi
- SSSR se ale stal ze zemědělského státu jednou z **průmyslových velmocí**, ovšem za cenu miliónů lidských obětí a **bídy obyvatel**

První konflikty

1931 Japonsko napadlo Čínu

1935 Itálie napadla Habeš (Etiopii)

1936 Německo obsadilo demilitarizované Porýní

1936 – 39 španělská občanská válka

ČSR ve 30 letech 20. stol.

- Také ČSR zasáhla světová **hospodářská krize** - vrchol v r. 1933
- Způsobila **nárůst nacionalismu** = vyzdvihování vlastního národa, nevraživost mezi národy v ČSR
- **Německé obyvatelstvo v Sudetech** – chtělo připojení k Německu,
- hlavní německou stranou se stala **Sudetoněmecká strana SdP** – vůdce Konrád **Henlein** – úkol od Hitlera – vyvolávat nepokoje, což mělo být záminkou pro obsazení Sudet Německem
- **Slovensko** – protičeské nálady, požadovali **autonomii** (=nezávislost na centrálních úřadech) **Hlinkova slovenská ľudová strana** (Andrej Hlinka, po jeho smrti 1938 Jozef Tiso)

1935 – nový prezident Edvard Beneš

Rok 1938

Hitler požadoval **připojení Sudet k Německu**

VB a Francie nechťely válku = tlak na ČSR, aby Sudety odstoupila

ČSR odmítlo, vyhlášena **mobilizace**, obsazeny pohraniční pevnosti
Mnichovská dohoda

- 29. září 1938- jednání velmocí - N, I, VB, F -v Mnichově
- ČSR nebyla přizvána
- **Dohodnuto odstoupení Sudet Německu**
- **ČSR zůstala bez spojenců osamocena a pod nátlakem dohodu přijala**

1. Co byly Sudety?
2. Jaké požadavky mělo německé obyvatelstvo v ČSR po hospodářské krizi v 30. létech 20. stol.
3. Jaký úkol měla Sudetoněmecká strana, jak se jmenoval její vůdce?
4. Co požadovali v 30. létech Slováci?
5. Kdy byla podepsána Mnichovská dohoda (měsíc, rok)?
6. Které státy se účastnily jednání v Mnichově? Účastnila se jednání ČSR?
7. Jaká byla politika VB a F vůči požadavkům Hitlera na ČSR?
8. Co bylo dojednáno v Mnichovské dohodě?
9. Jaký postoj zaujala k Mnichovské dohodě ČSR?

ČSR - druhá republika

- **druhá republika** - období od Mnichovské dohody do úplné likvidace ČSR v březnu 1939
- po mnichovské smlouvě **ztráta 1/3 území**:
  - **Sudety** – připojeny k německé říši
  - **Těšínsko** odstoupeno Polsku
  - **jižní oblasti Slovenska a Podkarpatské Rusi** odstoupeny Maďarsku.
- **Beneš abdikoval** a odjel do Anglie, nový prezident Emil **Hácha**

Konec ČSR

- **14. března 1939** vyhlášen samostatný **Slovenský stát** – závislý na Německu – prezident Jozef **Tiso**
- **15. března 1939** - **okupace zbytku českých zemí** bez boje německými vojsky
- vyhlášen tzv. **Protektorát Čechy a Morava** – podřízen Německu
- **Podkarpatská Rus** byla okupována Maďarskem.

otázky:

1. Pro které období Druhá republika?
2. Které části území ČSR ve prospěch kterých států ztratila po Mnichovské dohodě?
3. O kolik se zmenšila rozloha ČSR?
4. Jak reagoval na situaci prezident Beneš? Kdo se stal novým prezidentem ČSR?
5. Co se stalo 14. března 1939 na Slovensku?
6. Co se stalo se zbytkem Českých zemí 15. března 1939?

2. světová válka

- **Vyvolána** agresivní politikou **Německa, Japonska a Itálie**
- Tyto země spolu uzavřely spojenecké smlouvy – tzv. **Osa Berlín – Řím – Tokio**

Evropa

1938 – Německo připojilo **Rakousko** a obsadilo **Sudety**

1939

- **Březen 1939** – obsazen zbytek **ČSR**
- **Německo** uzavřelo se **SSSR dohodu o neútočení**, aby se mohlo po obsazení Polska soustředit na západní frontu, dohodli se na rozdělení Polska
- **1. 9. 1939** - Německo napadlo **Polsko** = **začátek 2. sv. války**
- převaha Německé armády – Polsko **během září dobyto, východní část** Polska obsadil **SSSR**
- **VB a F vyhlásily** Německu **válku**, ale na západní frontě se do jara 1940 nebojovalo (= tzv. Podivná válka, válka vsedě)

1940

- **Během jara 1940** Německo postupně **dobylo** další státy:
  - Na severu **Dánsko a Norsko**
  - Na západě **Benelux a Francie** (červen 1940)
- Tím **pozemní boje** na západě **skončily**
- Ve válce s Německem **zůstala pouze VB**

Letecká bitva o Británii – podzim 1940

- Boj mezi britským a německým letectvem o ovládnutí vzdušného prostoru nad VB
- VB zvítězila = první porážka Německa
- V řadách britských letců bojovalo mnoho Čechů

1941 - 1942

Jaro 1941 - Hitler dobyl Jugoslávii a Řecko

Celá Evropa (mimo VB) dobyta nebo Hitlerovi spojenci

Hitler se obrátil na SSSR

Válka v SSSR

- **Červen 1941** – napadení SSSR Německem
- **důvody** – získání území a surovin
- Cíl – blesková válka = rychlá porážka SSSR
- sovětská armáda nepřípravena = zpočátku rychlý postup Němců
- Němci **nepřipraveni na ruskou zimu** – v **prosinci 1941** Němci zastaveni a poraženi před **Moskvou** – první velká porážka
- **Spojenci** = **SSSR, VB a USA**
- V zimě 1942/43 bitva u **Stalingradu** celá jedna **německá armáda** byla **obklíčena** a zničena
- Byl to **rozhodující obrat ve válce** – Němci už jen ustupovali
- v létě 1943 bitva u **Kurska** – největší tanková bitva

Válka v Africe

- podzim 1940 – jaro 1943
- snaha Italů a Němců ovládnout **Suezský průplav** bráněný **VB**
- **boje v Libyi a Egyptě** - se střídavými úspěchy
- VB se podařilo Egypt ubránit
- proslavil se zde německý generál **Rommel**
- při obraně přístavu **Tobruk** se do bojů zapojila i čs. jednotka
- **1943 Němci poraženi**

Válka v Pacifiku

- Hlavní soupeři – **Japonsko a USA**
- Už v 30 létech Japonsko bojovalo v Číně
- V **prosinci 1941** – Japonci napadli Americkou námořní základnu **Pearl Harbor** na Havaji, čímž chtěli vyřadit svého největšího možného protivníka
- **USA** pak vstoupily **do války**
- Zpočátku **úspěchy Japonců** – během ½ roku ovládli **jihovýchodní Asii + ostrovy v Pacifiku**
- **Červen 1942** bitva u ostrova **Midway** – výhra USA = **obrat ve válce** v Pacifiku

Rok 1942 byl rozhodující pro 2. sv. válku – země Osy a jejich spojenci ovládli největší území

Po porážce u Stalingradu v SSSR a u Midway v Tichomoří v SSSR už Osa dobytá území postupně ztrácela

1943 -1945

Léto 1943 – vylodění USA a VB na Sicílii a v Itálii = Itálii obsadili a bránili Němci

Východní fronta v Evropě:

- Během roku **1943** Němci vytlačeni **ze SSSR**
- v roce **1944** začalo **osvobozování východní Evropy** – osvobozeno Polsko, Rumunsko, Bulharsko, Jugoslávie, Maďarsko
- **1945** – osvobozeno **Československo**, Rudá Armáda dobyla **východ Německa s Berlínem** (Hitler spáchal sebevraždu)
- **8. května 1945** – Německo podepsalo kapitulaci = **konec války v Evropě**

Druhá (západní) fronta v Evropě

Důvod – odlehčit SSSR na východní frontě

- **Červen 1944** – vylodění spojeneckých jednotek (USA, VB, Kanada) **v Normandii** (sever Francie)
- Němci museli rozložit síly na obě fronty do konce 1944 osvobozena **Francie**
- Do **května 1945** – spojenci dobyli většinu **západního Německa**

Válka v Pacifiku - pokračování

- Po bitvě u **Midway** Američané postupně dobývali zpět jednotlivé ostrovy v Tichomoří (vylodovací akce – boje na pevnině americká **námořní pěchota**)
- Rozhodující zbraní **byly letadlové lodě**, doprovázené bitevními loděmi
- Japonci se fanaticky bránili
- Útoky kamikadze – sebevražední piloti naráželi do lodí

- Japonsko odmítalo kapitulovat i po skončení války v Evropě
- Z obavy před velkými ztrátami při obsazování Japonska použity **atomové bomby** v srpnu 1945 - **Hirošima a Nagasaki**
- **2. 9. 1945 kapitulace Japonska, konec války**

shrnutí 2. sv. války

- Nejohrovnější válka v dějinách
- Postihla přímo i civilní obyvatelstvo, bombardování území v týlu nepřítele
- **60 milionů obětí** (polovina civilisté)
- Válka pohyblivá – masové nasazení tanků a letectva
- **nové zbraně** a technika – atomová bomba, rakety, radar
- válku nakonec vyhrála ekonomická převaha spojenců (hlavně díky USA)

otázky:

1. Které státy svou agresivní politikou vyvolaly 2. sv. válku?
2. Které státy uzavřely spojenecké smlouvy a nazývají se OSA?
3. Který stát jako první připojilo Německo v roce 1938?
4. Které státy spolu uzavřely smlouvu o neútočení? Rozdělení které země si přitom dohodli?
5. Uveď přesné datum začátku 2. sv. války.
6. Napadením kterého státu začala 2. sv. válka.
7. Které státy Německo dobylo na jaře a počátkem léta 1940?
8. Který evropský stát jako jediný bojoval s Německem na podzim 1940? Jak se podle použité vojenské techniky nazývá bitva o tento stát? Kdo v ní zvítězil? Jakým způsobem do této bitvy zasáhli Češi?
9. Které 2 země obsadilo Německo na jaře 1941?
10. Kdy došlo k napadení SSSR Německem? J
11. Jaké důvody vedly Hitlera k napadení SSSR?
12. Kde byl zastaven německý vpád do SSSR v roce 1941 a Němci zde utrpěli první porážku? Co pomohlo SSSR německý postup zastavit?
13. Které státy a jak pomohly SSSR?
14. Které státy postupně vytvořily protifašistickou alianci? Jak tuto koalici nazýváme?
15. Kdy proběhla bitva u Stalingradu, s jakým výsledkem? Proč je tak významná?

České země 1939 – 1945

- 15. 3. 1939 – **protektorát Čechy a Morava**
- Měl **autonomii** = vlastní správu – prezident (Emil Hácha), vláda, policie
- Vláda i všechny české úřady **podřízeny německému dohledu** v čele říšským **protektorem**, který měl rozhodující slovo
- **Gestapo** – německá tajná policie, měla potírat nepřátelskou činnost proti říši
- Konečný **cíl** Němců – **germanizace českého prostoru**, odsun Čechů, část poněmčít
- **prozatím** chtěli Němci **využít české hospodářství** a obyvatelstvo pro válečnou výrobu
- **Zákaz politických stran a všech ostatních organizací** (např. Sokol, Skaut), parlament byl rozpuštěn
- **Totální nasazení** = povinná práce českých občanů v Německu
- **Nedostatek potravin** – přidělový systém na lístky – každý si může koupit pouze určité množství potravin a oděvů

- **Pronásledování Židů**, zbavování práv, zabavování jejich majetku, později byli soustředováni v **Terezíně** a odsunuti do **vyhlazovacích táborů**
- Podobně pronásledování i **Romové**
  1. Jaký byl název zbytku ČSR po březnu 1939?
  2. Kdy (měsíc a rok) byl obsazen zbytek českých zemí a zřízen protektorát?
  3. Které české orgány protektorát řídily, komu byly tyto orgány podřízeny?
  4. Co bylo a co mělo za úkol GESTAPO?
  5. Jaký byl konečný cíl Němců v českém prostoru, proč jeho uskutečnění po dobu války odložili?
  6. Co bylo totální nasazení ?
  7. Kde byli soustředováni Židé z českých zemí, jaký byl většinou jejich další osud?
  8. Jak byl po okupaci ovlivněn politický život v českých zemích?
  9. Co byl a proč byl přidělový systém ?
  10. Která další etnická skupina kromě Židů byla pronásledována?

Československý odboj

Zahraniční odboj

v zahraničí 2 centra

v Londýně- E. Beneš zde vytvořil zahraniční **československou vládu**

V Moskvě – českoslovenští komunisté v čele s **Gottwaldem**

Čs. jednotky v zahraničí

- Dobrovolníci, kteří utekli za hranice
- Po vstupu **F a VB** do války tam vznikly **československé jednotky**
- Ve **VB** se proslavili hlavně čs. **letci**
- česká jednotka v **sev. Africe**
- Po napadení **SSSR** vznikla **čs. jednotka** (největší – 60 000 vojáků) i v SSSR, která se podílela **na bojích v SSSR i na osvobození Československa**

Domácí odboj

- zpočátku demonstrace při významných svátcích např. 28. října 1939
- Němci tvrdě potlačili, 17. listopadu 1939 – popravení vůdci studentů, zavřeny všechny vysoké školy

Na území protektorátu působilo **několik odbojových organizací** – často bývalí politici a vojáci

Činnost:

- pomoc pronásledovaným
- vydávání protiněmeckých tiskovin
- předávání informací o situaci u nás do zahraničí
- budovali sklady zbraní pro případné povstání

většina společnosti ale zůstala **pasivní**, lidé se báli o život, chtěli přežít

kolaborace = část lidí naopak aktivně spolupracovala s Němci např. udavači

- V roce 1941 nový říšský protektor **Heydrich**, tvrdý postup, popravy odbojářů, odboj téměř zničen

- V květnu 1942 byl **zabit parašutisty** vyslanými z Londýna
- Německá odplata = **heydrichiáda**, popravy, obce **Lidice** a **Ležáky** srovnány se zemí
- Domácí odboj až do konce války takřka zničen
- **Od roku 1944** působily na území Československa **partyzánské oddíly** v horách – ničení tratí, mostů apod.
- Na počátku **května 1945** vypukla v českých **městech protiněmecká povstání**, největší v **Praze** – od 5. do 9. května

Osvobození Československa

- **Jihozápadní Čechy** osvobodili **Američané**- zůstali stát na dohodnuté demarkační linii
  - **Zbytek území** osvobodil **SSSR**, chtěl si tak zajistit podporu obyvatel a tím i vliv v ČSR
1. Jakou činnost vyvíjely odbojové organizace na našem území na počátku okupace?
  2. Jak se k okupaci stavěla většina lidí? Proč?
  3. Jaký bylo okupační českých zemí postiženo české školství?
  4. Co to byla kolaborace?
  5. Jakou funkci měl v českých zemích Reinhard Heydrich? Co je jeho nástup do protektorátu znamenal? Jak zemřel?
  6. Co byla heydrichiáda, proč k ní došlo?
  7. Která dvě centra odboje se vytvořila v zahraničí, kdo je vedl ?
  8. Ve kterých zemích v zahraničí bojovaly československé vojenské jednotky?
  9. Jak probíhal ozbrojený odboj na našem území ke konci války (od 1944 v některých horách a městech)?
  10. Napiš, armády kterých 2 států osvobodily ČSR? Dopiš k nim, které části území ČSR osvobodily?

Svět po 2. sv. válce

Hlavní vliv ve světě získaly dva státy tzv. **supervelmoci**

1. **USA** – silné hospodářství
2. **SSSR** – obrovská armáda, silný válečný průmysl, vojska ve východní Evropě

Poválečná spolupráce vítězných států

- Dohodnuto **rozdělení Německa** do 4 okupačních zón
- **Potrestání válečných zločinců** – Norimberský proces
- **Založena OSN** – má řešit spory mezi státy mírovou cestou – ne vždy se to daří

Spolupráce vítězných států brzy po válce skončila – začínají se formovat **dva bloky**

1. **Demokratický** v čele s **USA**

- USA + západoevropské země
- Dodržována lidská práva (svoboda slova, shromažďování, vlastnictví, vyznání, spravedlivé soudy apod.)
- parlamentní demokracie = volby
- soukromé vlastnictví podniků
- tržní ekonomika
- Snaha USA zabránit rozšiřování komunismu

- **Marshallův plán** – hospodářská pomoc USA zemím Evropy zničených válkou (země sovětského bloku odmítly), obnova hospodářství, snaha zabránit sociálním nepokojům a šíření komunismu v Evropě
- **NATO** – vojenská organizace západních států – obrana proti komunistické agresivní politice
- **EHS** (Evropské hospodářské společenství) = **dnešní Evropská unie** – od 50 let 20. stol. spolupráce a sjednocování západoevropských zemí

2. **komunistický = Východní (sovětský) blok** v čele SSSR

- prosazení komunistických režimů v zemích východní Evropy (Československo, Maďarsko, Polsko, Německá demokratická republika, Bulharsko, Rumunsko, Jugoslávie)
- moc v rukou vedení komunistických stran – diktatura
- plná podřízenost těchto států SSSR
- potlačování lidských práv
- likvidace soukromého hospodářství – znárodnění většiny podniků = státní vlastnictví většiny hospodářství
- státem plánované a řízené hospodářství
- v zemědělství nucená kolektivizace = zemědělci museli vstoupit s veškerým majetkem do společných družstev
- oslabení hospodářství, nedostatek potravin a spotřebního zboží
- **RVHP** – Rada vzájemné hospodářské pomoci – hospodářská organizace řízená SSSR
- **Varšavská smlouva** – vojenský blok komunistických zemí namířený proti západu
- **Komunismus** zvítězil i v **Číně** – vůdce Mao Ce-tung a v dalších zemích Asie (**Vietnam, KLRD**), na **Kubě** – F. Castro

Studená válka = soupeření mezi těmito bloky (bez použití zbraní) ve všech oblastech - hospodářství, zbraně, sport, věda apod. až do pádu komunismu poč. 90. let 20. stol.

železná opona – uzavřené a přísně střežené hranice mezi těmito bloky v Evropě.

Oba bloky se snažily získat na svou stranu **co nejvíce ostatních zemí** světa, buď hospodářskou pomocí, nebo ozbrojenou silou.

Toto soupeření vedlo ve světě **k celé řadě válečných konfliktů** (válka přerostla v horkou), které ale byly pouze lokální a časově omezené.

1. Které dva státy se po 2. sv. válce začaly označovat jako supervelmoci?
2. Proč došlo po 2. sv. válce k oslabení pozic starých předválečných velmocí?
3. Nějakou dobu po válce ještě pokračovala spolupráce mezi vítěznými státy. Na kterých 3 zásadních věcech se spolu ještě dokázaly dohodnout? 3
4. Po 2. sv. válce vznikly ve světě 2 bloky zemí. Popište, co je charakteristické pro komunistický východní blok (např. hospodářství, způsob vlády, osobní svobody). 3
5. Po 2. sv. válce vznikly ve světě 2 bloky zemí. Popište, co je charakteristické pro demokratický západní blok (např. hospodářství, způsob vlády, osobní svobody). 3
6. Co byla studená válka?
7. Kdo stál v čele západního bloku, které země tam patřily?
8. Která země stála v čele východního bloku, které další země do něho patřily?

9. Která hospodářská a vojenská organizace vznikla ve východním bloku?
10. Která vojenská organizace vznikla v západním bloku a která hospodářská v západní Evropě?
11. Ve kterých dalších velkých zemích světa získali moc komunisté?
12. Čeho se týkal Marshallův plán?

Poválečný vývoj v Československu

Ztráta **Podkarpatské Rusi**.

Odsun Němců

- v průběhu let 1945 – 1947 bylo **odsunuto 3 milióny Němců** hlavně z pohraničí,
- půda Němců byla rozdělena českým drobným rolníkům, kteří přišli z vnitrozemí – často bez zkušeností se zemědělstvím

Změny v hospodářství

- zabaven majetek Němců, Maďarů a kolaborantů
- znárodnění podniků nad 500 zaměstnanců negativní dopad na hospodářství

Omezení demokracie

- počet politických stran byl omezen na **6**, ostatní předválečné strany zakázány
- strany byly sdruženy v tzv. Národní frontě
- neexistence opozice
- **1946 volby - zvítězili komunisté** -> získali **klíčová ministerstva** ve vládě, jejímž předsedou se stal Klement Gottwald.
- docházelo k vážným sporům mezi stranami ve vládě, které vyvrcholily v únoru 1948

Únor 1948

- vládní krize
- nekomunističtí ministři podali **demisi** – chtěli nové volby
- **Beneš** pod nátlakem komunistů demisi **přijal**
- vláda byla na návrh Gottwalda doplněna komunisty
- **komunisté zmocnili vlády** ve státě – začala **komunistická diktatura**, konec demokracie
- Moc měli v rukou nejvyšší představitelé KSČ

Komunistický režim

- **Omezení osobních práv** lidí = svoboda slova, shromažďování, vyznání zavedena cenzura
- **Konec svobodných voleb** – jeden volební lístek, pouze KSČ a jejich příznivci
- Jakýkoliv **nesouhlas s komunistickou vládou tvrdě trestán** – tresty smrti, vězení, nucené práce
- **vykonstruované procesy** – proti různým vrstvám společnosti včetně některých komunistů = měly všechny zastrašit
- Naprosté **podřízení příkazům** ze **SSSR** ve všech oblastech
- Postupně byla **zestátněna** veškerá **výroba**, plánované hospodářství
- Zemědělci byli donuceni vstoupit s majetkem do Jednotných zemědělských družstev – **JZD**
- Důsledky - **zaostávání hospodářství** za vyspělými zeměmi

- Od roku 1960 název **ČSSR** = Československá socialistická republika

Oblasti největších krizí po 2. sv. válce

Německo

- 1949 – **Německo** – rozděleno na **SRN** a komunistickou **NDR** (Německá demokratická republika)
- **Berlínská krize** – západní Berlín uprostřed NDR => 1961 vybudována zeď, která měla zabránit emigraci obyvatel NDR do západního Berlína

válka v Koreji (1950 – 1953)

- severní komunistická část napadla jižní proamerickou, které pomohly vojska OSN v čele s USA
- rozdělení poloostrova na komunistický sever a demokratický jih

Izrael

- po válce OSN rozhodlo o vytvoření nového židovského státu Izraele na území Palestiny
- jeho existenci **odmítli uznat Palestinci** i okolní arabské země, které Izrael napadly
- Izrael musel v několika válkách se sousedními arabskými státy uhájit svou existenci

Kuba

- V 50 letech získal vládu Fidel Castro
- Začal budovat komunistický režim
- **Karibská krize**
  - SSSR mu v roce 1962 dodala jaderné rakety
  - USA ostrov loděmi zablokovaly – hrozila jaderná válka
  - SSSR nakonec ustoupil a rakety stáhl zpět

Vietnam

- po válce země rozdělena na severní komunistickou a jižní proamerickou část
- v 60 letech se komunističtí partyzáni snažili získat moc na jihu
- na boj proti nim poslaly své vojenské jednotky USA
- USA válku proti partyzánům však nevyhrály a z Vietnamu se po 10 letech stáhly
- komunisté pak ovládli i jižní Vietnam

Afganistán

- v 80 letech zde SSSR poslal na pomoc zdejší komunistické vládě armádu proti povstalcům
- sov. armádě se nepodařilo povstalce porazit a po 10 letech musely sov. jednotky odejít
- zemi pak ovládli islámští radikálové